

Матэрыялы друкуюцца ў ларэду абмеркавання

Напярэддзі Пятага з'езда пісьменнікаў Саветскай Беларусі ў рэдакцыю нашай газеты прыходзіць шмат пісьем. Пішучы настайні, рабочыя, калгаснікі, студэнты і вучні, бібліятэчныя работнікі — аматары і прыхільнікі роднага слова. У адных пісьмах — разлікі на асобныя творы тых ці іншых нашых пісьменнікаў, у другіх — спробы глянуць шы-

рай, акінуць усё поле нашай літаратуры, у трыцімакандані наючы абдыцці пісьменніцкаму форуму. І ўсе яны прасякнуты шчырым клопатам аб роднай літаратуры, аб яе сённяшнім і заўтрашнім дні. Некаторыя з гэтых пісьем мы і змяшчам сёння.

ПРА ТЫХ, ХТО ІДЗЕ Ў ЖЫЦЦЕ

Хочацца, каб у перадаўскай гаворцы не была абдылена ўвагай літаратура для юнацтва. Пакуль што, мне здаецца, наша крытыка зяртае на яе мала увагі, ды і пільна нашай юнацкай літаратуры ўсё яшчэ невялікі.

Мне спадабалася апавесць Алеся Асіпенкі «Абжыты кут» і яе герой Янка Сітоў. Янка Сітоў не адчайваецца, не пастанупіўшы на ўніверсітэт, і вяртаецца ў сваю родную вёску. Яго сапраўднае прызначэнне — быць хлебаробам. Як шпак, які толькі лачынае лётань (у апавесці ёсць такі эпізод, дзе апавясацца малым шпакам), Янка ўвесь час імкнецца ўперад і шукае свайго месца ў жыцці, становіцца брыгазірам.

Але, апроч апавесці Асіпенкі, шэраг назваў ішч што-небудзь цікавае, што было б напісаным пра маіх равеснікаў.

Вось п'еса А. Маўзона «Куды ідзе, Саргей?» («Полымя» № 2). Аўтар расказвае пра юнака, які прываліўся на ўступных экзаменах у інстытут. Яго звылілі з работ у тэлевізійным атыле за тое, што адмовіўся «незаконна рамантаваць» фантэзар «высокапастаўленай» асобе. Урэшце, Саргей уступае ў канфлікт са сваім бацькам, які аказаўся інгоднікам, і прапіле пад уплыў не лепшага за бацьку п'янічнага скептыка Скарубін. Значна, і канфліктаў, і матэрыялу да якой можна было цікава паказаць суткіненне чалавечых характараў, больш чым дастаткова. Але іск Саргей не хвалюе. Чаму? Бо герой, на маю думку, атрымаўся нешчырым, недалёкім чалавечкам. Саргей любіць першы, запісае музыку, хораша маршы. Але гэта ўсё вонкава. У яго няма сваіх думак, самастойнага розуму аб жыцці. Ён холадна не сам — яго вадзіць за руку аўтар, штурхаючы яго то да заўсёды правільнага «станючага» Дробышава, то да «адмоўнага» Скарубін.

Ахвярай аўтарскай схемы здаецца мне і Каця з апавесці Л. Гаўрыліна «Каця». Пасля заканчэння дзесяцігодкі яна хацела разам з класам паехаць на ферму, аднак пайшла працаваць на пераезд, бо так захацелася мачасе. Потым — вылазкае каханне. Каця, як Саргей А. Маўзона, знаходзіцца пад уплывам, з аднаго боку — журналіста Алесіа і свайго сяброўкі Веры, які гавораць газетнымі штатамі, а з другога боку — яе аплятаючым маной асталая Аўдоўца і секанты. Выход Веры з секты таксама здаецца непераканаўчым. Ну, а што было б, каб прэсвітар Аляксей Чубок не Украў дошкі і яго не выкраў Аляксей? І ніжэй нашы сучаснікі сапраўды такія бязвольныя і абмежаваныя, як Каця ці той жа Саргей?

У многіх творах пра юнацтва прымітаўна і нецікава паказана ўнутранае жыццё герояў. Возразы дзв'ячат у гэтых творах чамусьці звычайна асабліва бledныя, а паводзіны герояў не пераканаўчыя. Гэта адносіцца і да апавесці А. Асіпенкі «Абжыты кут». Шура, Хрысціна, Фруза складаюць толькі фон, на якім паказваецца Янка Сітоў. У п'есе А. Маўзона наогул незразумела, чаму Лена спачатку хлібца да Вітала, а потым аддае перавагу Саргее — яе пачуцці, яе ўнутраны свет не раскрыты. Або ўзяць апавяданне А. Пінчука «Многа-мала» («Маладосць» № 3 за гэты год). Апавяданне чытаецца з цікаваасцю. Аўтар глядзіць на падзеі то вачыма Алеса, то вачыма Барыса. Але ён не задалаўся хопь раз паказаць, як на ўсё гэта глядзіць Валя. Матчыма, талды чытачу сталі б больш зразумелымі супярэчлівыя паводзіны героінаў.

Наогул, мне здаецца, беларускія пісьменнікі мала і аднакова пішучы пра раматныя каханні. Глыбокім і зместовым, складаным і верным праўдзе жыцця паказана каханне Івана і Джуліі ў «Альпійскай баладзе» В. Быкава, Завітнюка і Жэні ў «Лонве» І. Пташнікова. Па-сапраўднаму кахаюць героі палескай хронікі І. Мележа, «Трывожнага шчасця» І. Шамякіна, «Данута» А. Карпюка. Але хочацца, каб у творы нашых пісьменнікаў прышло і складанае, багатае пачуццямі і духоўным зместам каханне нашых сучаснікаў.

Вядома, у нашай літаратуры для юнацтва шмат складаных творчых праблем, якія чакаюць сур'езнага і рознабаковага абмеркавання. Я ж асмелюся выказаць некаторыя свае думкі і заўвагі пра тое, што хвалюе мяне, чытачу — школьную выпускніцу.

Валя СТАЛІЦКА, вучаніца XI класа Радзівіцкай школы.

Споўнілася 60 гадоў з дня нараджэння заслужанага артыста БССР В. Пацехіна.

Свае першыя крокі ў якасці акцёра і рэжысёра Васіль Васільевіч рабіў пад кіраўніцтвам такіх выдатных майстроў Беларускай сцэны, як Ул. Галубок і К. Санніку.

У 1937 годзе В. Пацехін быў прызначаны мастацкім кіраўніком Мазырскага калгасна-саўгаснага тэатра. Першай паставой, якую ажыццявіў малады рэжысёр, былі «Партызаны» К. Крапіны. Спектакль атрымаў высокую ацэнку і пачаў чымсьці вызначыць усё творчае аблічча тэатра. У Мазыры ў паставой В. Пацехіна ішлі «Кто смяецца апошнім» К. Крапіны, «Пягібель вока» Э. Самуілен-

ЁН ПАКІНУЎ СЛЕД

ка, «Любоў Ярава» К. Транява, «Наварства і любоў» Ф. Шыпера.

Пасля вызвалення заходніх абласцей Беларусі Мазырскі калгасна-саўгаснаў быў ператвораны ў абласны Палескі тэатр і атрымаў імя Янкі Купалы. Пад кіраўніцтвам В. Пацехіна палескія купаловы шмат чаго зрабілі для прапаганды жыгвога беларускага слова.

З першых дзён вайны В. Пацехін на фронце. Спачатку ён Бортыкхамі, потым штурман на баявых самалётах. Не раз беларускі акцёр выступіў перад таварышамі з чытаннем вершаў, ставіў у удзельніцкай самадзейнасці ўрыўкі з п'ес.

Скончылася вайна, і В. Пацехін зноў на Палесці, ён галоўны рэжысёр Пінскага абласнога драматычнага тэатра. Творчая праца тэатра стала неадрыўнай часткай культурнага жыцця горада і ўсёй вобласці.

У красавіку 1956 года пачаў сваё новае пасляваеннае жыццё Беларускай рэспубліканскай тэатр юнага гледача. Серод стваральніку тэатра мы бачым і В. Пацехіна. Яго паставой «Як гартавалася сталь» па рэжысёру М. Астроўскага тэатр атрымаў свой першы пасляваенны сезон.

Своасабытым працягам гэтай «героічнай лініі» ў жыцці тэатра сталі пацехінскія паставы.

ноўкі «Авадзены» і «Хлопчыкі з Гаваны».

В. Пацехін умеў знайсці ключ да сэрцаў і самых юных гледачоў, аб чым сведчаць яго паставы «Том—вясілка сэрца», «Прыгоды Чыпаліна», «Апошняя вось ужо амаль 10 год як не сыходзіць са сцэны».

«Прыгоды Чыпаліна» ішлі ў Маскве, Кіеве, Рызе. Галоўнае заслуга В. Пацехіна на пераод нашым тэатрам была паставой арыгінальных беларускіх п'ес. Рэжысёр пільна працаваў са стваральнімі драматургамі і маладымі аўтарамі, шмат якім творам ён даў у свой час апублікацыю ў жыццё.

Назвау хоць бы паставы ў яго садружжыч з заслужаным дэячым мастацтва БССР Л. Мазалеўскай «Юныя ісмціўцы», «Не верце ішчыні», «На граніцы».

Кожным сваім спектаклем В. Пацехін імкнуўся сказаць нешта запаветнае юным гледачам. Ён вучыў і вучыцца сам. І мастацтва праўды, мастацтва, якое хатня на барацьбу, якое сваё палымнае сэрца камяніста.

Творчае спадчына В. Пацехіна заслужавае толькі прызнання і повагі, але і вывучэння.

Ул. СТАЛІЦКА, заслужаны дэяч мастацтва БССР.

ШУКАЦЬ ГАЛОЎНАЕ Ў СУЧАСНАСЦІ

Разабрацца ў сучаснасці нялёгка. Гэта рэдакцыя нашай газеты прыходзіць шмат пісьем. Пішучы настайні, рабочыя, калгаснікі, студэнты і вучні, бібліятэчныя работнікі — аматары і прыхільнікі роднага слова. У адных пісьмах — разлікі на асобныя творы тых ці іншых нашых пісьменнікаў, у другіх — спробы глянуць шы-

рай, акінуць усё поле нашай літаратуры, у трыцімакандані наючы абдыцці пісьменніцкаму форуму. І ўсе яны прасякнуты шчырым клопатам аб роднай літаратуры, аб яе сённяшнім і заўтрашнім дні. Некаторыя з гэтых пісьем мы і змяшчам сёння.

На вялікі жаль, да сённяшняга дня мы сутыкаемся з такім разнабоям у крытэрыях і ацэнках, што цяжка вызначыць рэальныя маштабы набыткаў літаратуры і яе страт.

Вядома, і гэта творы, і жыццёвы матэрыял, пакладзены ў яго аснову, маюць важнае значэнне. Але не вырашальнае, не такое, каб толькі ім вызначалася яго ідэіна глыбіня і мастацкая вартасць. Была ўжо, што творы, напісаныя на надзвычайна высокім узроўні мастацтва, алеглі бурным апладысмантам, але анікалі з літаратурнага гарызонту раней, чым сіхалі гэтыя воплескі.

Вельмі важным з'яўляюцца заўсёды глыбіня мастацкага асэнсавання жыццёвага матэрыялу, арганізацыя роля вобразнай думкі аўтара, сіла мастацкай трыпаці, літаратурна-творчы ўзровень даследавання жыцця пісьменніка.

Асабліва востра ўсё гэта адчуваецца ў творах, напісаных на матэрыяле сучасным, можна сказаць — сённяшнім.

Так, раман П. Пестрана «Серадзібор» мне ўваляецца цікавым творам пра вясновае жыццё. Ёсць у ім закладзеныя роздум пра шпакі і лёс нашай вёскі, пра зямлю — і пратаўніку зямлі. Але, даўная рач, пачатак творы, дзе гаворыцца пра жыццё ў першыя пасляваенныя гады, нібы больш сучасны, чым другая яго палова, дзе падзеі адбываюцца сёння. Мне здаецца, што падзеі захліснулі самога раманіста, і ён, не справіўшыся з ім як мастак, спрабуе змацаваць іх штучнай схемай, вядома якой — падтрымаць літаратурна ўсё тагачасныя пер-

Утварэнні ў сельскай гаспадарцы. Сучаснасць — паняцце шырокае, яно азнача шырай за тое прымітаўнае вызначэнне, што твор, які напісаны пра падзеі нашых дзён, можна ўжо лічыць сучасным. Апавесць І. Шамякіна «Мост» і, у значнай ступені, раман «Сэрца на далоні» прысвечаны далёкім па часе падзеям, але ў абодвух творах адчуваецца атмосфера сучаснасці. Раманы ж «У добры час» і «Крыніцы» напісаны на матэрыяле, вельмі блізім нам па часе, але ствараліся яны ў рознай грамадскай атмасферы, і першы з іх сёння ўжо далёкі ад нашых сённяшняга разумення тагачаснай рэчаіснасці.

Літаратура апошніх гадоў вызначана большай увагай да чалавеча, да яго духоўнага свету. Гэта выявілася і ў характэрных у апошні час апавяданнях ад першай асобы, і ў паказе падзей і абставін праз успрыняццё аднаго героя, і ў імкненні больш глыбока і тонка паказаць знешняе праз унутраны свет героя — карацей кажучы, у большай адкрытай суб'ектыўнасці твора, якая, як палемічная рэакцыя на ранейшую звыклую аб'ектыўнасць, нібы мае паўную перавагу над ёю. Сапраўды, у такой манеры ёсць свае вартасці: дзякуючы ёй усталяваецца больш непасрэдна, «шчыры» кантакт з чытачом. Але ж нельга карыстацца ёю безадносна да аб'ектыўнага зместу твора.

Таму, мне здаецца, не дало вялікага мастацкага эфекту апавяданне ад першай асобы ў апавесці І. Шамякіна «Ах, Міхаліна, Міхаліна...», бо ў творы няма значнай мастацкай думкі, вобраз Міхаліны ўведзены ў мастацкі твор эмпірычна, без належнай творчай работы. А за жыццёвымі падзеямі і мастацкімі вобразамі павінна заўсёды адчувацца ўсвядомленая і асэнсаваная, значная аўтарская думка, народжаная глыбокім разуменнем і адчуваннем часу...

Радуе прыход у літаратуру ў апошні час людзей талена-

вітых і вельмі розных па манеры пісьма. Вось прадстаўнікі аднаго пакалення, якія разам вучыліся і закончылі ў адным і тым жа годзе аддзяленне журналістыкі і літэратуры імя Леніна — І. Пташніку, І. Чыгрынаў і В. Адамчык.

І. Пташніку абыстра ўспрымае жыццё, багатае сваім унутраным зместам і насычаным эмоцыямі. Унутраны струмень ягонага жыцця ішч прапачулы розум аб простым чалавечым, працаўніку зямлі, сцвярджае нешчырасці і сардэчнасці ў адносінах паміж людзьмі, выкрывіць і асудзіць чалавечага эгаізму і духоўнага аднаасобітства.

Манера пісьма І. Чыгрынава неабгата на знешняе выяўленне эмоцый. Калі ў Пташніку ў выбары асобных падзей, у канфілікце, зложаных сітуацыях, у распраўду некаторых характараў адчуваецца пэўная заостранасць, то ў апавяданнях І. Чыгрынава расказваецца пра жыццё будзённае, звычайнае. Пэўныя ўгледжэння ў яго засяроджаны. Канфілікты ў жыцці яго герояў часам адбываюцца ад іх неўладкаванасці, якой не павінна быць. Адсюль і элегічна-сумныя тры некаторых яго апавяданняў («Усцігнаў», «Чалавек ішоў на вайну»).

В. Адамчык у самых непрыкметных жыццёвых з'явах умеє знайсці і пэўныя сцвердзіць штосьці прыгожае, чалавечае. Дарыць людзям радасць — так можна вызначыць творчае крэда маладога празаіка. І гэтая радасць ёсць у нашым жыцці. Пісьменнік не знаходзіць і пачавае назі. Гэта радасць, пачавае радасць сустрэчы з новым чалавечым, радасць пазнання роднага краю і адкрыцця ў ім сапраўднай паэзіі. Адсюль і непасрэдна лірычнае, рамантычнае захапленне жыццём, родным краем, чалавечым. Кожны пісьменнік, заняты сур'езнай творчай работай, павольна вядзе пошук галоўнага ў сучаснасці — яе сутнасці і філасофскага зместу, і ў залежнасці ад гэтага мы павінны ацэньваць п'янінасць яго пошукаў. Матэрыялам для з'ездскай гаворкі якраў і павінны стаць (побач з іншымі пытаннямі) гэтыя пошукі галоўнага ў сучаснасці, іх п'янінасць для нашай літаратуры.

С. АНДРАЮК,

ІХ САПРАЎДЫ НЯМА. А ШКАДА...

Ранішнік падыходзіў да канца. Ужо выступіў перад вучнямі трыцімакандані класа стары камуніст, удзельнік грамадзянскай вайны С. Нічэў, ужо дзесяцігодкі вучыў іх. Дамітравіч «Апавяданні пра Пастышава» і неярпільна чакалі канца твора мастацкай самадзейнасці, як разам з сярэдзіна вяснянай школьнай вясны, у якой дзіцячым і школьнай бібліятэкай праводзілі гэты літаратурны ранішнік, падняўся хлапчук і смятаўся:

— А скажыце, які ёсць беларускія кніжкі пра грамадзянскую вайну? Ну, такіх, якіх б мы маглі чытаць, і каб такіх, як васьм гэта кніжка, пра Пастышава? Я мяшоў пачырванеў, бо добра разумеў, чаго хоча гэты малы. Ён цікавіўся беларускай гісторыя-рэвалюцыйнай гісторыяй для дзяцей. Але што я мог адказаць яму? Што такіх кніжак у нас няма?

Для вучняў старэйшых класаў хопь што-небудзь ёсць. Ёсць, у прымітаўна, «Сцяг над рэзюмам» і «Апошняя яўка» Ул. Мехова. А для вучняў трыцімакандані класаў? Так і не даў я хлапчуку стаючых адказаў на яго пытанне.

Наблюдваючы вялікі даўг у жыцці нашай Радзімы і нашатага народа — 50-годдзе Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі і 100-годдзе з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча. Ва ўсіх школах, бібліятэках, палівах п'янераў вядзецца напружаная падрыхтоўка да гэтых дат. І тут вельмі спатрыбалася ў таякая дакументальная літаратура для развоку школьных узростаў: нарысы, нататкі, успаміны удзельнікаў рэвалюцыі, грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў. Думецца, што дзіцячы пісьменнік павінен сказаць тут свае важныя слова. А школьныя кравяноўчыя гурты ў даўгу не застаюцца і, пачынаючы згадваць аўтараў новых цікавых матэрыялаў, фактаў, апісанняў падзей і іх удзельнікаў.

Слова за вамі, таварышы пісьменнікі!

Д. СЛАЎКОВІЧ, загадчык Уздзенскай дзіцячай бібліятэкі.

ТРОХІ ЧЫТАЦКАГА РОЗДУМУ

У сувязі з надыходзячым з'ездам пісьменнікаў Беларусі мне хацелася б выказаць некалькі думак і заўваг.

Майні вільнісціні сібрам — літоўцам, рускім, палікам (ды і мне таксама) найбольш пераканаўчымі за апошні час здаюцца поспелі ў галіне прозы. І гэта зразумела. Раманы, апавесці і апавяданні Івана Шамякіна, Івана Мележа, Янкі Брыля і іншых заваявалі ўсеагульнае прызнанне.

Вядома, мае сібры і беларускую паэзію. Праўда, ведаючы яе пераважна па лірыцы Броўкі, Танка, Панчанкі. За апошні час, на маю думку, вельмі цікава і прымітаўна з'явіліся творы І. Пташнікова, І. Чыгрынава, В. Адамчыка.

Паэзія не стала вялікай (ўсесаюзнай) падзеяй. І зусім адстае, на маю думку, наша драматургія. Не так даўно ў Вільнюс ішла «Літоўка на арбіце» А. Макавіча. І хопь у ёй ёсць і дацымі гумар, і цікавыя вобразы, але па саўму галоўнаму канфілікту п'еса даліччю надуманая. А яна лічыцца лепшым творам беларускай драматургіі апошніх год.

Трэба прызнаць, што не ўсё гледакі і рэжа і ў нашай прозе. Найбольш яе поспелі — там, дзе яна гаворыць пра вёску, пра дзяцей, пра вайну.

Вялікі Айчынай вайны. Аднак усё гэта мала і даволі неглыбока расказваецца пра горад, пра рабочы і інтэлігентны. Не ідзе глыбей 1935 года і беларускі гістарычны раман («Каласы пад сярпком таямі» Уладзіміра Караткевіча з'яўляюцца прыемным вынікам).

З буйных празаічных твораў пра горад, якія я прапачу за апошні час, найбольш цікавымі мне здаюцца раман Івана Шамякіна «Сэрца на далоні» і апавесць Алесіа Кулакоўскага «Расце мэта пад анімом», надрукаваная не так даўно ў «Полымі».

Вядома, у нашай літаратуры для юнацтва шмат складаных творчых праблем, якія чакаюць сур'езнага і рознабаковага абмеркавання. Я ж асмелюся выказаць некаторыя свае думкі і заўвагі пра тое, што хвалюе мяне, чытачу — школьную выпускніцу.

Валя СТАЛІЦКА, вучаніца XI класа Радзівіцкай школы.

Выводкі новых кніг, якія выйшлі ў выдавецтва «Беларусь»: «Недзярыты востры» А. Марцінюка, узбескія народныя казкі «Дзве сестры» (переклад І. Сялоўскага), «Узбескія апавяданні» (переклад групы беларускіх пісьменнікаў), «Наш лес» Р. Нічэва, і нон «Сарочы лес» Р. Нічэва.

